

Noorderpoort

GEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN
GRONINGEN

OPLEIDING VERZORGENDE

READER ZGKv

ZORG VOOR DE ZIEKENKAMER

Zorgdragen voor de ziekenkamer

1 Inleiding

In dit hoofdstuk kun je lezen hoe je een ziekenkamer kunt onderhouden. Vooral als iemand altijd op bed ligt, is het belangrijk dat een ziekenkamer netjes en opgeruimd is. Het is prettig als de kamer sfeervol is. Een zorgvager die op bed ligt, wil graag een aantal dingen binnen handbereik hebben. In dit hoofdstuk kun je lezen hoe je zorg kunt dragen voor de ziekenkamer.

2 Rekening houden met de wensen van de zorgvrager

Voorbeeld

Madelief werkt in de thuiszorg. Ze is vandaag bij mevrouw Sorgdrager. Twee dagen geleden was ze er ook. Toen ging het naar verhouding best goed met haar. Ze was op en aangekleed en zat lekker in de woonkamer een tijdschrift te lezen. Als Madelief vandaag binnenkomt, ligt mevrouw nog op bed. Madelief vraagt hoe het gaat en mevrouw slaakt een diepe zucht. 'Ik voel me vandaag helemaal niet goed,' zegt ze. 'Je weet wel dat de klachten erg kunnen wisselen met MS, maar als ik zo'n terugval heb, valt het toch altijd weer tegen. Ik denk dat ik vandaag maar in bed blijf.' Madelief ziet wel dat mevrouw zich echt helemaal niet lekker voelt. 'Weet u wat, ik zal eerst de gordijnen eens opendoen, dat ziet er gelijk een stuk gezelliger uit. En dan zal ik eens een kopje thee voor u zetten. Zal ik uw boek soms voor u pakken? Dan kunt u fijn een poosje lezen.' Madelief was eigenlijk van plan om de slaapkamer van mevrouw een dagelijkse beurt te geven. Maar nu mevrouw zich niet goed voelt, besluit ze dat even uit te stellen.

Een zorgvrager die ziek is, vindt het prettig als er rekening gehouden wordt met zijn wensen. Hij heeft toch al veel in moeten leveren en zijn wereld is een stuk kleiner geworden dan vroeger. Dingen die jou onbelangrijk lijken, kunnen voor een zorgvrager

heel belangrijk worden. Denk daarbij aan een vaste plaats voor dingen op het nachtkastje zoals een klokje, een glas water en de bril. Houd daarom altijd zoveel mogelijk rekening met de wensen en gewoontes van de zorgvrager.

Als je werkt bij iemand die ziek is, moet je dus flexibel zijn. Je moet je kunnen aanpassen aan de situatie. Die kan steeds verschillend zijn. Niet iedere zieke reageert hetzelfde op zijn ziekte.

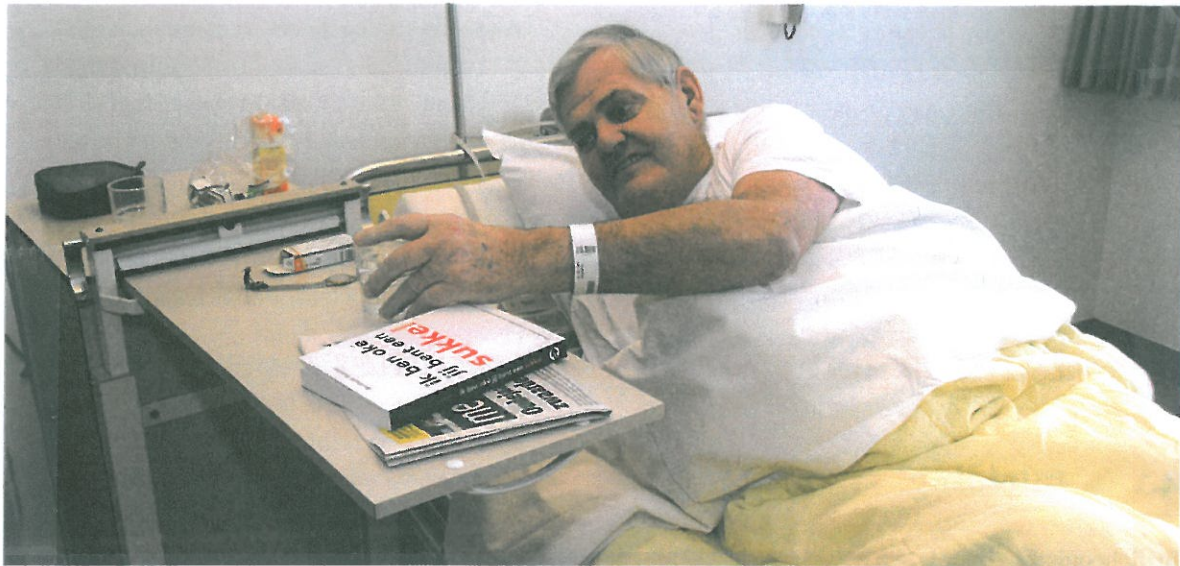
Voorbeeld

Paul is dertien jaar en ernstig ziek. Door de behandelingen die hij krijgt, ligt hij thuis veel in bed. Hij vindt het leuk als klasgenoten bij hem op bezoek komen. Trots vertelt hij dan over zijn verzameling miniatuurvliegtuigjes. Zijn kamer staat er vol mee. Van bezoek krijgt hij ook regelmatig een aanvulling op zijn verzameling.

Mevrouw Weerhoven is ernstig ziek. Ze voelt zich zwak en uitgeput en heeft weinig behoefte aan bezoek. De meeste tijd brengt ze door in bed. Als ze bloemen of andere geschenkjjes krijgt van bezoek, vraagt ze haar man of hij die weg wil halen uit de slaapkamer. Ze vindt de geur van bloemen al snel te zwaar.

Aandachtspunten om een ziekenkamer schoon en opgeruimd te houden

- Zorg voor voldoende frisse lucht, maar pas op voor tocht en kou. Je kunt ventileren door indirecte ventilatie. Zet bijvoorbeeld de deur naar de gang of overloop open. De temperatuur in de ziekenkamer mag niet te laag worden.
- Zorg ervoor dat de ruimte opgeruimd is. Ruim vuil wasgoed en gebruik serviesgoed op. Zorg ook dat afval niet blijft liggen.
- Wanneer een zieke de hele dag in een kamer ligt, is de kamer eerder stoffig. Neem dus dagelijks goed stof af.
- Zorg ervoor dat je de bel, de telefoon of iets anders altijd binnen handbereik van de zieke neerzet. Het is erg belangrijk voor een zieke dat hij weet dat hij gehoord wordt als hij hulp nodig heeft.

Figuur 1 Voor een zieke is het prettig als de dingen die hij vaak gebruikt binnen handbereik op zijn nachtkastje staan

- Zorg ervoor dat er een bedlampje of een andere niet te felle, indirecte lichtbron is. Belangrijk is dat het licht niet direct in de ogen van de zorgvrager schijnt.
- In een ziekenkamer kan een onaangenaam luchtje hangen. Een lekker geurtje kan helpen, maar niet iedereen stelt er prijs op. Bedenk dat luchtjes uit een spuitbus meestal niet gezond zijn. Overleg altijd met de zorgvrager.
- Verwijder elke dag het afval uit de afvalcontainers en maak de emmers goed schoon met een sopje.
- Geef de bedden, als dat mogelijk is, regelmatig een grote beurt. Klop de matras en de dekens dan uit; voor de matras kun je ook de stofzuiger gebruiken.
- Let erop dat je na het schoonmaken alle persoonlijke spullen op de juiste plaats terugzet.
- Zorg voor wat gezelligheid, bijvoorbeeld door bloemen in een vaas te zetten. Gebruik hiervoor schoon water en eventueel bijgeleverd snijbloemenvoedsel. Snijd de stelen schuin af en zorg ervoor dat alleen de stelen in het water komen te staan. Overtollig blad snijd je af. Kies een geschikte vaas en let erop dat de bloemen goed zichtbaar zijn voor de zieke. Voor een zieke is het namelijk niet prettig om tegen de stelen aan te kijken, in plaats van tegen de bloemen.
- Leg gekregen fruit netjes in een schaal.
- Let altijd op de voorkeuren van de zorgvrager. Sommige mensen houden namelijk niet van de geur van bloemen en fruit.
- Laat de zorgvrager helpen bij kleine klusjes als dat mogelijk is, zoals bij het verzorgen van bloemen en planten.

3 Desinfecteren

Voorbeeld

Op de afdeling van het ziekenhuis waar Henk werkt, ligt meneer Brood. Hij is besmet met MRSA. Om verdere besmetting tegen te gaan wordt hij strikt gescheiden gehouden van de andere zorgvragers. Meneer vindt dat gelukkig niet erg. Als hij meneer verzorgt, zorgt Henk ervoor dat hij beschermende kleding aanheeft. Na afloop desinfecteert hij de kamer. Als hij wondjes heeft, overlegt hij met zijn leidinggevende wie zijn werk kan overnemen.

Verschillende ziekten worden overgedragen via bloed, braaksel, speeksel, wond- en weefselvocht, sperma, vaginaal slijm en ontlasting. Wanneer veel mensen bij elkaar leven, zoals in een instelling, is de kans op verspreiding van de besmettelijke ziekte groot. Dat geldt nog sterker als mensen een verminderde weerstand hebben. Je moet dan heel hygiënisch werken. Het kan in een aantal situaties nodig zijn materialen, sanitair of een hele kamer te desinfecteren.

Voorbeelden van ziekten waarbij je extra hygiënisch moet werken zijn:

- aids, een virusziekte die het immuunsysteem aantast;
- besmettelijke diarree, veroorzaakt door bijvoorbeeld een bacterie zoals salmonella;
- besmetting met hepatitis A en B, virusziekten die de lever aantasten;
- herpes, een aantal virussen die huid- en geslachtsziekten veroorzaken;

- MRSA, dit is de afkorting voor een bacterie die moeilijk uit te roeien is. Gezonde mensen hoeven er geen last van te hebben, maar voor zieke mensen en ouderen kan de bacterie gevaarlijk zijn.

Volg altijd de aanwijzingen op die aan jou zijn verstrekt en vraag om actuele informatie.

De middelen die je gebruikt bij desinfecteren zijn speciale desinfecteermiddelen ofwel ontsmettingsmiddelen. Desinfecteermiddelen vallen onder de groep bestrijdingsmiddelen en moeten daarom aan een aantal toelatingseisen voldoen. Een wettelijk toegelaten desinfecteermiddel is te herkennen aan een toelatingsnummer op het etiket, het zogenoemde N-nummer. Naast speciale desinfecteermiddelen zijn er ook gecombineerde reinigings- en desinfecteermiddelen. Volgens deskundigen zijn die minder effectief dan de middelen die alleen desinfecteren. Gebruik desinfecteermiddelen alleen als het noodzakelijk is, omdat:

- micro-organismen mogelijk bestand raken tegen desinfecteermiddelen;
- deze middelen schadelijk zijn voor het milieu; desinfecteermiddelen agressief kunnen zijn voor bijvoorbeeld je huid.

3.1 Meest gebruikte desinfecteermiddelen

De meest gebruikte desinfecteermiddelen zijn chloor, lysol, dettol, Actisan-5L, alcohol, quats en soda.

Chloor

Middelen op basis van *chloor* zijn in de vorm van tabletten en als vloeibaar product te koop. Het voordeel van een tablet is dat je beter en makkelijker kunt doseren. Ook zijn tabletten stabiel. Dat wil zeggen dat ze niet snel hun werking verliezen. Een voordeel van chloor is dat de meeste micro-organismen worden gedood en dat het snel werkzaam is. Chloor heeft wel een aantal nadelen. Het doodt niet alleen de ziekteverwekkende micro-organismen, maar ook de goede. Een ander nadeel is dat chloor een deel van zijn werking verliest door vuil. Ook kan het in hoge concentraties irriterend voor de ademhalingswegen zijn. Bovendien is het erg belastend voor het milieu. **Desinfecteermiddelen** op basis van chloor zijn onder verschillende merknamen te verkrijgen.

Lysol

Lysol is een vloeibaar desinfecteermiddel voor oppervlakten. Het is zeer giftig en mag niet gebruikt worden bij voedselbereiding. Het kan huidirritaties geven omdat het erg giftig is. *Lysol* werkt vooral op bacteriën en schimmels. Het werkt minder op virussen.

Dettol

Dettol is verwant aan *lysol* en heeft een snelle bacteriedodende werking. Het doodt ook gisten en schimmels. *Dettol* houdt zijn werking bij vuil of zeepresten. *Dettol* is niet giftig. Overgevoeligheid voor *Dettol* komt niet veel voor en irritatie aan de huid ook weinig. *Dettol* kan met water of met alcohol worden vermengd.

Actisan-5L

Actisan-5L wordt gebruikt bij besmettelijke ziekten, het heeft een sterke werking tegen micro-organismen. Het is verkrijgbaar in tabletvorm. Het middel is irriterend voor de slijmvliezen. Zorg daarom voor voldoende ventilatie als je ermee werkt.

Alcohol

Alcohol is een goed desinfecteermiddel. Je gebruikt het in een 70 % oplossing. Meer verdund of geconcentreerder werkt het minder goed. Alcohol verdampst snel en werkt dan niet meer. Kleine voorwerpen kun je daarom beter onderdompelen in alcohol. Omdat alcohol licht ontvlambaar is, is het niet geschikt voor grote oppervlakken. Alcoholoplossingen doden bacteriën en virussen.

Quats

Quats behoren tot de groep met een sterke desinfecterende werking tegen bacteriën en schimmels, maar ze werken minder goed tegen virussen. Je komt deze stoffen tegen in desinfecteermiddelen voor huishoudelijk gebruik.

Soda

Soda is een reinigingsmiddel dat tevens desinfecteermiddel is. Je kunt het gebruiken om de koelkast of diepvriezer te reinigen. Soda is sterk alkalisch en kan daarom de huid irriteren.

De hiervoor genoemde middelen kun je voor verschillende toepassingen gebruiken. Ze werken desinfecterend voor:

- huid en handen;
- instrumenten en medische apparatuur;
- oppervlakken en inventaris.

Er bestaat geen desinfecterend middel dat voor alle toepassingen optimaal geschikt is. Lees daarom de aanwijzingen op de verpakking en volg de richtlijnen van je leidinggevende.

In de thuissituatie wordt vaak gewerkt met chloorbleekmiddelen. De milieubelasting is daarbij vooral groot, omdat mensen vaak te hoog doseren. Bij mensen met zuren (bijvoorbeeld uit urine of zure schoonmaakmiddelen) ontstaat het schadelijke en giftige chloorgas. Chloorvrije bleekmiddelen zijn milieubewuster en veiliger. Medewerkers van de thuiszorg mogen niet met chloor werken.

Onder normale omstandigheden is desinfecteren in de thuissituatie niet nodig. Beter is het om regelmatig goed schoon te maken. De micro-organismen verdwijnen dan met het vuil. Als je toch gaat desinfecteren, hebben middelen op basis van peroxide of alcohol de voorkeur omdat ze milieuvriendelijker zijn. Volg altijd de richtlijnen van de organisatie. Welk middel je ook gebruikt, het is belangrijk dat je je realiseert dat desinfecteren alleen maar zin heeft als het op een goede manier gebeurt. Volg daarom altijd de gebruiksaanwijzing van het desinfecteermiddel. Het maakt natuurlijk verschil of je een ruimte gaat desinfecteren, of enkele voorwerpen. De volgende aandachtspunten bij desinfecteren zijn dan ook algemeen. Afhankelijk van de situatie is een aandachtspunt de ene keer wel van toepassing en een andere keer niet.

Aandachtspunten voor het gebruik van desinfecteermiddelen

- Volg de doseervoorschriften van het desinfecteermiddel zorgvuldig op. Elk doseervoorschrift is gecontroleerd op zijn werking. Meer gebruiken is verspilling, minder gebruiken leidt tot slecht desinfecteren.
- Maak het mengsel met desinfecteermiddel kort voordat je gaat desinfecteren klaar. Als je desinfecteermiddel morst, haal dit dan meteen weg.
- Materialen die klein zijn, kun je onderdompelen in de emmer met desinfecteermiddel. Bij grotere materialen en bij het afnemen van bijvoorbeeld

wanden gebruik je een schone spons of werkdoek.

- Maak de ruimte of het materiaal eerst schoon met warm water en reinigingsmiddel, ga daarna pas desinfecteren. Dat is wel extra werk, maar geeft het beste resultaat, omdat vuil de werking van desinfecteermiddelen vermindert. Let op: er is een aantal desinfecteermiddelen dat je kunt mengen met reinigingsmiddel. Dit staat aangegeven op de verpakking. Je hoeft dan niet eerst te reinigen.
- Gebruik bij het ontsmetten steeds twee emmers: een voor het water met desinfecteermiddel en een voor warm water. Spoel, voordat je het werkdoekje in de emmer met desinfecteermiddel doet, het eerst uit in het schone water. Doe dit steeds weer. Je desinfecteermiddel behoudt dan langer zijn werking. Maak het te desinfecteren oppervlak voldoende vochtig.
- Volg de aanwijzingen over de inwerktijd zorgvuldig op.
- Spoel de gedesinfecteerde materialen en ruimten na met schoon water.
- Laat voorwerpen na gebruik drogen aan de lucht, bijvoorbeeld een wc-bril. Dat is hygiënischer dan nadrogen met een doek.
- Was textiel dat besmet is eerst op een voorwasprogramma. Was het daarna op een wasprogramma op de hoogste temperatuur.

Aandachtspunten om jezelf en je omgeving te beschermen bij het desinfecteren

- Wees je bewust van besmettingsgevaar.
- Gebruik waterafstotende pleisters bij huidbeschadigingen zoals wondjes, sneetjes en kloofjes.
- Gebruik, zo nodig, latex handschoenen en zorg voor een schoon uniform dat je boven de 80 °C kunt wassen.
- Gebruik steeds schone werkdoekjes en andere materialen; het liefst wegwerpmaterialen of materialen die in de kookwas kunnen worden gewassen.

- Was bij onderbreking, of na afloop van je werk je handen en / of handschoenen. Als je handschoenen gebruikt, was je de handen eerst met handschoenen aan. Na het uittrekken van de handschoenen was je de handen nog een keer. Gebruik hierbij water en zeep. Droog je handen aan papieren wegwerphanddoekjes.
- Gebruik voor het wassen van je handen een elleboogkraan en zeepdispenser met elleboogbediening.
- Desinfecteer je handen na het wassen door ze in te wrijven met 70 % alcohol.
- Raak tijdens het werk je gezicht (vooral mond, neus en ogen) niet aan.
- Ruim alle gebruikte materialen, zoals doekjes en emmers, zorgvuldig op.

Verwerkingsopdrachten

Zorgdragen voor de ziekenkamer

- 1 Mevrouw Booy ligt in bed op haar kamer in het verpleeghuis. Ze is 78 jaar oud en moet haar kamer delen met nog twee zorgvragers. Een van de twee zorgvragers is erg ziek en slaapt veel. De andere zorgvrager gaat morgen naar huis. Haar revalidatie zit erop. Het vierde bed staat leeg. Daar lag een zorgvrager met wie ze nog het meeste contact had, maar die is eind vorige week overleden. Mevrouw Booy is halfzijdig verlamd en moet met veel dingen geholpen worden. Mevrouw gaat de laatste tijd erg hard achteruit. Vooral haar conditie wordt snel minder.
 - a Welke aspecten van deze situatie kun je noemen die van invloed zijn op de sfeer in deze kamer? Schrijf ook op of dit positief of negatief is.
 - b Wat voor invloed zou de sfeer kunnen hebben op mevrouw Booy? Werk dit uit per gevonden aspect uit de situatie bij opdracht a.
 - c Wat kun je als zorgverlener doen om de sfeer in deze situatie te verbeteren?
- 2 Mevrouw Tongelreep is ernstig ziek en verblijft het grootste deel van haar tijd in bed. Ze is erg mager en heeft last van haaruitval. Ze ligt in haar slaapkamer op de eerste verdieping. Dat vindt ze rustiger dan in de woonkamer liggen. In haar slaapkamer staat een hooglaagbed. Naast haar bed staat een klein nachtkastje. Hierop staan een wekkertje, een glas met water en een servet met een leeg schaalje waar vla in heeft gezeten. Ook ligt er een bijbeltje. Er is een gemakkelijke stoel neergezet voor bezoek. In de kamer staat verder nog een poststoel en een dressoir. Op het dressoir staan wat spulletjes zoals een mooie vaas. Mevrouw houdt niet van bloemen op de slaapkamer. Mevrouw is altijd netjes geweest en heeft nu last van schaamtegevoelens tegenover bezoek. Een keer in de week komt er iemand van de thuiszorg huishoudelijk werk doen.
 - a Een bezoeker van mevrouw neemt bloemen mee. Voordat ze naar mevrouw Tongelreep gaat, geeft ze deze aan de thuiszorgmedewerker met de vraag om ze in een vaas te doen en boven neer te zetten. Wat zou jij doen in deze situatie? Leg je antwoord uit.
 - b Hoe ga je de bezoeker bij mevrouw aankondigen en wat ga je doen om de kamer in orde te maken voor ontvangst van de bezoeker?
 - c Mevrouw Tongelreep ergert zich aan een paar vlekken die in het tapijt in de slaapkamer zitten en vraagt de thuiszorgmedewerker of die de vlekken eruit kan halen. Wat zou jij in deze situatie doen en waarom?
- 3 Sanne werkt in een verpleeghuis. Ze komt de kamer van meneer Bastiaanse binnen. Hij is gisteren jarig geweest. Omdat hij niet uit bed kan, heeft hij dat op zijn kamer gevierd. Overal staan vuile kopjes en glazen. Meneer was nogal opgewonden over de visite. Hij heeft sterk getranspireerd, zijn beddengoed is niet echt schoon meer. De prullenbak puilt uit van het cadeaupapier. Er staan boeketten bloemen in een emmer, die moeten nog in een vaas gezet worden. Er staan ook nog twee ingepakte fruitmanden. Sanne gaat de kamer weer netjes en gezellig maken. Maak een werkplanning voor Sanne.

- 4 Bekijk het etiket van een desinfecteermiddel.
 - a Welke informatie vind je op het etiket?
 - b Waar kun je het middel voor gebruiken?
 - c Welke aanwijzingen voor veilig werken staan er op het etiket?

- 5 Mevrouw Buwalda is ernstig ziek. Ze voelt zich vandaag helemaal niet goed. Ze ligt stilletjes in bed en zegt niet veel. Dan wordt er gebeld. Er komt een vriendin op bezoek. Zorgverlener Wieke loopt naar de slaapkamer van mevrouw Buwalda en zegt dat er bezoek is. Mevrouw wil liever niemand zien, ze voelt zich daar vandaag niet toe in staat. Hoe kan Wieke het beste met deze situatie omgaan?

- 6 Britt werkt als zorgverlener bij de familie Huibrechts. Een van de kinderen heeft een besmettelijke diarree. Britt heeft hem net gewassen. De handdoek die ze daarvoor gebruikt heeft doet ze bij de andere besmette was. Dat is best aardig wat, daarom besluit ze maar eens een trommel te draaien. Ze doet het wasgoed in de machine en kiest een wasprogramma van 60 graden. Wat vind je van de keuze van Britt. Motiveer je antwoord.

- 7 Nienke werkt als zorgverlener bij mevrouw Hanson. Mevrouw heeft hepatitis-B. Nienke is aan het eind van haar dienst gekomen. Ze trekt haar handschoenen uit en stopt die in haar tas. Dan wast ze haar handen met water en zeep. Zo, ze kan naar huis.
Schrijf twee dingen op die Nienke fout doet.

- 8 Ellen werkt bij een gezin waar een van de kinderen een besmettelijke diarree heeft. Ze gaat het speelgoed desinfecteren. Ze pakt een emmer, doseert het desinfecteermiddel en dompelt het speelgoed erin onder. Daarna droogt ze het af. Wat doet Ellen fout?

- 9 Tijdens het werken met desinfecteermiddel moet je vermijden om je gezicht aan te raken, vooral je mond, ogen en neus. Waarom is dat?